

Tilgang til digitale læremidler i lærerutdanningene

Rapport fra arbeidsgruppe utnevnt av Universitets- og høyskolerådet (UHR)

Hentet fra iStockphoto

Forord

Arbeidsgruppa vil takke for det oppdraget, som har gitt oss mulighet til å arbeide med aktuelle utfordringer der sektoren i lengre tid har etterspurt løsninger.

Vi ønsker å takke alle som har bidratt i rapporten, en særlig takk til respondenter på kartlegginga som har gitt oss mer innsikt i utfordringer og forslag til løsninger tilknyttet oppdraget. Vi ønsker også å takke Sikt for drøftinger og avklaringer rundt tekniske spørsmål, og med å belyse utfordringer og mulige løsninger.

Arbeidsgruppa håper rapporten kan være et grunnlag for videre arbeid med tilgang til digitale læremidler i lærerutdanningene, og at vi gjennom arbeidet klargjør behov, muligheter og begrensinger knytta til bruk av digitale læremidler ved lærerutdanningsinstitusjonene.

Innhold

Forord	2
1. Bakgrunn	4
1.1 Utgangspunkt for arbeidet.....	4
1.2 Mandat.....	4
1.3 Arbeidsgruppas sammensetning.....	5
1.4 Avklaring av begrep	6
1.5 Metode og prosess.....	7
1.6 Kartlegginga.....	8
2. Tilgang til digitale læremidler hos lærerutdanningsinstitusjonene.....	11
2.1 Ulike brukergrupper	11
2.2 Antall lisenser	12
2.3 Arbeidsgruppas anbefaling.....	13
3. Tilgangsstyring og administrasjon	14
3.1 Administrative premisser	14
3.2 Funn fra kartlegginga.....	15
3.3 Arbeidsgruppas anbefaling.....	17
4. Oppsummering	19
5. Referanseliste	20
6. Vedlegg	21
a. Mandat godkjent av arbeidsutvalget i UHR-Lærerutdanning 9.6.2026	22
b. Spørreundersøkelsen til UHR-LU.....	24
c. Spørreundersøkelsen til UHR-Bibliotek.....	26
d. DBH-rapport om antall studenter	29
e. Innhentet tall over antall ansatte og anslått behov	30

1. Bakgrunn

1.1 Utgangspunkt for arbeidet

De siste årene har en rekke universiteter og høyskoler som tilbyr lærerutdanning rapportert inn utfordringer med manglende tilgang til digitale læremidler til Universitets- og høyskolerådets fagstrategiske enhet for lærerutdanning, UHR-Lærerutdanning. Erfaringsutveksling og diskusjoner om tematikken i UHR-Lærerutdanning førte til at UHR besluttet å nedsette en arbeidsgruppe for å arbeide nærmere med tematikken. Mandatet for arbeidsgruppa har vært utarbeidet i samarbeid mellom UHR-Lærerutdanning og UHR-Bibliotek. Problembeskrivelsen i mandatet tar utgangspunkt i utviklingen av digitalisering i skolen og spørsmålet om hvilke behov denne utviklingen fører til for lærerutdanningene.

Med bakgrunn i blant annet Fagfornyelsen, har skolen i økende grad gått over til bruk av digitale læremidler i stedet for tradisjonelle fysiske lærebøker. For lærerutdanningsinstitusjonene ser vi at denne overgangen har medført utfordringer som omhandler tilgang til læremidler, spesielt for studenter, men også for undervisere. Økt bruk av digitale læremidler i skolen skaper behov for at også studenter og ansatte ved UH-institusjonene har tilgang til disse læremidlene for bruk i undervisning.

Videre har inntoget av digitale læremidler i skolen ført til behov for forskning på dette feltet i UH-sektoren. På lik linje med at ansatte og studenter i dag har bred tilgang til fysiske læreverker bør også digitale læremidler være enkelt tilgjengelig med tanke på små og store forskningsprosjekter i sektoren.

Innkjøp av digitale læremidler vil innebære at institusjonene inngår avtaler om lisenser/abonnementer. For de fleste tilbydere av digitale læremidler tilbys lisenser for den enkelte bruker som skal ha tilgang, det vil si at det må kjøpes inn lisenser for hver enkelt student og ansatt. For institusjonene innebærer dette økte utgifter sammenlignet med innkjøp av fysiske lærebøker, i tillegg til økte utgifter for administrering av tilganger.

1.2 Mandat

I mandatet (vedlegg a) har arbeidsgruppa fått fire oppdrag som vi har jobbet ut fra:

- kartlegge hvilket behov universiteter og høyskoler som tilbyr lærerutdanning overordnet sett har for tilgang til digitale læremidler som benyttes i skolen
- gi et overslag over hvor mange studenter og ansatte det er behov for lisenser til
- vurdere hvilke administrative og tekniske spesifikasjoner som må være på plass for at universiteter og høyskoler enklest mulig kan administrere tilganger til læremidlene

- vurdere om det er behov for felles nasjonale ordninger for innkjøp/avtaler for digitale læremidler

Arbeidsgruppa har i denne omgang ikke sett behov for andre relevante momenter i kartlegginga, slik som det åpnes for i mandatet.

Det ble tidlig i prosessen klart at problemstillingene som er gitt, er knyttet opp til to ulike saker:

- *Tilgang til digitale læremiddel når studentene skal ut i skolepraksis i opplæringa*
- *Tilgang for studenter og ansatte ved institusjonen i undervisningsløpet med tanke på undervisning og forskning*

Dette er to utfordringer som krever ulike løsninger. I forbindelse med praksisopplæring har studentene behov for tilgang til læremidlene gjennom praksisstedets egne systemer, for å bli kjent med hvordan disse brukes av både elever og lærere i praksisskolen. Studenter og ansatte har også behov for tilganger uavhengig av studentenes praksisperioder, og dette må løses gjennom tilganger organisert ved institusjonene. Gjennom sekretariatet i UHR-LU er det avklart at mandatet til arbeidsgruppa er knyttet til det andre punktet ovenfor, altså tilgang for studenter og tilsette ved institusjonen med tanke på undervisning og forskning. Studenter sin tilgang til digitale læremidler i forbindelse med gjennomføring av praksis er altså *ikke* en del av mandatet til arbeidsgruppa.

1.3 Arbeidsgruppas sammensetning

Arbeidsgruppa består av tre representanter oppnevnt av UHR-Lærerutdanning og tre representanter oppnevnt av UHR-Bibliotek.

I sammensetningen av arbeidsgruppa har det vært viktig å ha representasjon fra:

- Ledelsesnivå fra lærerutdanning og bibliotek
- Fagansatte ved lærerutdanning som har erfaring med bruk av digitale læremidler i undervisning
- Ansatte ved lærerutdanning som har kjennskap til utfordringer med tilgang til digitale læremidler
- Bibliotekansatte fra institusjoner med lærerutdanning, med kjennskap til administrasjon av tilganger

Medlemmer i arbeidsgruppa

- *Eivind Patrick Hanevik* – studieleder, HVO (leder)
- *Ronald Worley* - seksjonssjef studieadministrasjon, OsloMet

- Morten Oddvik - førstelektor, USN
- Ragnhild Vingsand – enhetsleder bibliotek, HVL
- Eva Sauvage - universitetsbibliotekar, USN
- Eline Øverbø Roaldsøy - universitetsbibliotekar, UIA

Kjersti Markegård, HVO har fungert som sekretær i gruppa

Wenche Åsheim, UHR har fungert som fasilitator og kontaktpunkt for UHR

1.4 Avklaring av begrep

Digitale læremidler

Begrepet læremidler er definert i forskrift til opplæringsloven, § 17-1 fjerde ledd:

«Med læremiddel meiner ein alle trykte, ikkje-trykte og digitale element som er utvikla til bruk i opplæringa. Dei kan vere enkeltståande eller gå inn i ein heilskap, og dekkjer aleine eller til saman kompetansemål i Læreplanverket for Kunnskapsløftet.»

Utdanningsdirektoratet (2022)

Arbeidsgruppa har valgt å definere digitale læremidler som redaksjonelle produkter ment for undervisning av elever og annet læringsarbeid i skolen, og som dekker kompetansemål i fagene. Digitale læremidler kan være rene digitale utgaver av trykte lærebøker, eller egne digitale læreverk med interaktivitet, lagring av elevaktivitet og muligheter for læringsanalyse. Digitale læremidler kan være forlagseide produkter og tjenester eller produsert av selskaper og leverandører i educational technology-sektoren (EdTec). Forlagseide digitale læremidler er til dels mer oversiktlig enn en stadig voksende EdTec-sektor med et bredt utvalg av digitale læremidler. Digitale læremidler kjennetegnes ved lisens- eller abonnementsløsninger betalt og administrert av skoleeier. Digitale læremidler har typisk administrasjon for elevtilganger.

Vi regner *ikke* digitale produksjonsverktøy som redigeringsprogrammer for tekst, video og lyd som digitale læremidler. Vi regner *ikke* digitale tjenester som generative språkmodeller med samtale- eller prateroboter som digitale læremidler. Vi regner *ikke* skoleadministrative systemer, læringsplattformer eller kartleggingsverktøy som digitale læremidler. Dette er tilganger den enkelte institusjon må tilrettelegge for aktuelle brukere. Det er heller ikke ønskelig å pålegge studentbrukere utgifter knyttet til private tilganger til digitale tjenester, verktøy eller programmer.

Skoleadministrative systemer skiller seg fra digitale læremidler da de begrenser seg til eksempelvis elevoppfølging, skole-hjem-kommunikasjon, vurdering og liknende. Det er ikke en del av rapportens mandat å legge til rette for denne typen tilganger av organisatoriske årsaker, da dette krever en del av de samme løsningene som tilgang til lærersiden i praksis.

Lærerutdanningene og lærerutdannere

Arbeidsgruppa har jobbet med tilgang til digitale læremidler som benyttes i skolen. «Lærerutdanningene» og «lærerutdannere» sikter derfor i denne rapporten mot lærerutdanninger og ansatte som jobber i lærerutdanninger og som primært utdanner lærere til grunnskolen og videregående skole.

1.5 Metode og prosess

Arbeidsgruppa hadde sitt første digitale møte 30.11.23. I tillegg til jevnlig digitale møter har gruppa også hatt et fysisk heldagsmøte i Oslo. Medlemmene i arbeidsgruppa har ellers kommunisert og jobbet asynkront med rapporten gjennom Teams.

Arbeidsgruppa har i sitt arbeid hatt møter og dialog med Sikt – Kunnskapssektorens tjenesteleverandør og Utdanningsdirektoratet. Denne dialogen har vært spesielt nyttig i arbeidet med å få belyst tekniske aspekt og utfordringer knyttet til oppdraget. Arbeidsgruppa har også vurdert andre aktører det har vært relevant å søke dialog med.

I oppdraget ser vi på hvilke behov lærerutdanningsinstitusjonene selv har for tilganger til digitale læremidler. Arbeidsgruppa har derfor valgt å fokusere sitt arbeid på kartlegging av behov og utfordringer hos institusjonene, for å få best mulig oversikt over dagens situasjon som et utgangspunkt til videre arbeid med tematikken.

I arbeidet med å gi et overslag over hvor mange studenter og ansatte det er behov for lisenser til, har vi benyttet oss av *Databasen for statistikk om høyere utdanning* (DBH) for å hente inn tall på studenter. Når det gjelder antall ansatte har vi henvendt oss direkte til lærerutdanningsinstitusjonene for å få et overslag.

Videre har vi gjennomført to spørreundersøkelser. Den ene undersøkelsen ble utarbeidet til bibliotekene for å kartlegge hva som er dagens situasjon og behov, samt å få frem utfordringer og muligheter som ligger hos bibliotekene knyttet til å administrere tilganger til digitale læremidler. Den andre undersøkelsen ble utarbeidet til ansatte i UH som jobber med lærerutdanning, for å kartlegge behovet for tilgang til digitale læremidler i undervisning og forskning.

Spørreundersøkelsene ble utarbeidet i Nettskjema og sendt ut til alle aktuelle UH-institusjoner gjennom UHR-Bibliotek og UHR-Lærerutdanning og deres nasjonale fagorgan.

Funn fra kartlegginga er presentert i kapittel [1.6 Kartlegginga](#)

1.6 Kartlegginga

Gjennom arbeidet med rapporten ble det som nevnt over utført en kartlegging for å skaffe oversikt over institusjonenes behov for tilgang for studenter og ansatte gjennom undervisningsløpet med tanke på undervisning og forskning. Her ble det sett som hensiktsmessig med to ulike kartlegginger, en for [bibliotekansatte](#) og en for de som arbeider med [lærerutdanning](#).

Kartlegging for ansatte tilknyttet UH-bibliotek

I bibliotekundersøkelsen kom det inn 16 svar. Alle svarer at de har hatt henvendelser om å ordne tilganger til digitale læremidler. Det er både studenter som har behov for dette, særlig til bruk i mastergradsarbeid, og ansatte som har behov knyttet til undervisning og forskning. Det er også eksempler på ansatte ved andre fagmiljø som etterspør tilganger.

Fire av disse svarte bekreftende på at biblioteket har tilganger til digitale læremidler for grunnskole og videregående, og det er her snakk om begrensa gratistilganger fra ulike forlag. Tilgang til de ulike ressursene blir blant annet administrert gjennom Feide-tilgang eller et felles brukernavn og passord ved institusjonen. Der det er lokal administrasjon av brukere, blir dette gjort av bibliotek eller gjennom IT-tilbud for studenter og ansatte av typen læringsverksteder ved institusjonene.

Utfordringer som blir løfta fram i denne kartlegginga er blant annet:

- Komplisert håndtering av tilganger som krever mye administrasjon.
- Biblioteket har ikke kapasitet til å håndtere tilganger for enkeltpersoner.
- Felles brukernavn og passord ved institusjonen er en dårlig løsning fordi alle da må bruke samme innlogging og dette begrenser bruken.
- Løsninger der en får tildelt lisens ved innlogging og det er begrensa tall på lisenser, krever at noen må ha ansvar for «ryddejobb» når det blir fullt.
- Gratistilgangene som har blitt gitt, er gjerne elevtilganger som er begrensa i bruk. Ansatte og studenter ved UH-institusjoner trenger både elev- og lærertilgang for å få helheten og kunne vurdere innhold.

Forslag til løsning:

- Nasjonale avtaler for tilgang til digitale læremidler.
- Mulig å kjøpe tilgang der alle som har tilknytning til institusjonen får tilgang.
- Tilgang via IP-adresser med FEIDE-pålogging for alle studenter og ansatte. Erfaringer som kommer fram knyttet til FEIDE-løsningen er utelukkende gode.

- Tilgang på flerbrukslisenser kan være en løsning, og tilgjengelighet gjennom Oria som andre e-bøker.
- Tekniske løsninger må være tilpasset lærerutdanningsinstitusjoner.

Når det gjelder administrasjon av tilganger, kommer det tydelig fram i kartlegginga at biblioteket ikke har ressurser til å administrere brukertilganger for spesielle brukergrupper eller personlige brukertilganger. Flere svarer at om det er snakk om tilganger på et overordna nivå, vil det være mulig for biblioteket å administrere dette.

Kartlegging for ansatte tilknyttet lærerutdanning

I lærerutdannerundersøkelsen kom det inn 91 svar, og alle lærerutdanningene var representert.

På spørsmål om det er behov for at alle studenter har tilgang i hele studieløpet eller om det er aktuelt med tidsavgrensa tilganger, svarer de fleste at det er en fordel om de har tilgang gjennom hele studieløpet. De fleste vil ikke ha behov for alle tilganger til enhver tid, men det er vanskelig å avgrense når det er behov, og vil trolig være utfordrende å administrere. De som foreslår tidsbegrensa tilganger, nevner at det vil være behov knyttet til utvalgte emner i studieløpet eller aktiviteter som enkelte undervisningsopplegg eller seminar, tverrfaglige prosjekt og oppgaveskriving. Særlig i arbeid med masteroppgaver blir det løfta fram viktigheten av tilgang. Noen nevner at det kanskje kan være mulig at noen digitale læremidler er tilgjengelig hele studieløpet, mens for andre er det tilstrekkelig i en tidsbegrensa periode. Behovet for studenter er særlig knyttet til bachelor- og masteroppgaver som tar utgangspunkt i analyse av læremidler.

Lærerutdannere løfter fram at det er behov for tilgang til digitale læremidler tilknyttet forskning. Det foregår mye forskning på læreverk, men i mindre grad digitale enn analoge, og dette blir satt i sammenheng med tilgangssituasjonen. Det er videre behov for tilgang i tilknytning til undervisningsplanlegging og forberedelse til praksisperioder. Kartlegginga viser også at lærere har behov for å kunne veksle mellom lærervisning og studentvisning slik som er mulig for eksempel i Canvas.

Det kommer fram i kartlegginga at tilgjengelighet er et viktig kriterium for utvelgelse av hvilke digitale læremidler som blir brukt i undervisninga: «Dessverre kan prioritering og utval bli bestemt av det ein rett og slett har tilgang til. Helst burde ein ha hatt tilgang til alt, slik at ein kan gjere utval ut frå ulike kriterium, avhengig av problemstilling i prosjektet». Flere gir uttrykk for ønsket om faglig relevans som grunn for utvelgelse, men formidler at tilgjengelighet og økonomi oftest blir styrende faktorer.

Det er stor variasjon i svar på hvordan digitale tilganger blir organisert ved ulike institusjoner. De fleste gir uttrykk for at de ikke kjenner til felles ordninger for dette, og svarer at det er opp

til hver enkelt faglærer. Det er flere som formidler at de ikke har tilgang eller at de ordner tilgang til gratisløsninger ved behov.

Av felles organisering av digitale læremidler, blir følgende nevnt:

- Digitale læremidler som er åpent tilgjengelige og lenkes til Canvas eller sentralisert nettside
- Organisering gjennom bibliotek eller læringslab
- Innkjøp av lisenser administrert av studieledelse

2. Tilgang til digitale læremidler hos lærerutdanningsinstitusjonene

2.1 Ulike brukergrupper

Lærerutdanningsinstitusjonene har ulike brukergrupper med varierte behov, og vi har identifisert tre brukergrupper for tilgang til digitale læremidler. De tre gruppene kan deles inn i henholdsvis studenter, lærerutdannere og 'andre', herunder administrative og vitenskapelige ansatte generelt. De tre gruppene vil ha ulike behov for tilganger til digitale læremidler med forskjellige tidsbegrensede perioder.

Studenter

Studenter på lærerutdanningene har et behov for tilgang til digitale læremidler som eies og driftes av forlagene og andre kommersielle digitale læremiddelaktører, før, under og etter praksisperiodene. Men studenter trenger også tilganger til digitale læremidler i forbindelse med akademisk arbeid som arbeidskrav, semesteroppgaver eller større forskningsprosjekter som i mastergradsarbeidet.

På campus er behovet for tilganger til digitale læremidler styrt av undervisningen, og hvilke digitale læremidler lærerutdannerne bruker i sitt pedagogiske virke overfor studentene. Her kan behovet være styrt av den pedagogiske virksomheten, men det kan også være nyttig for studenter å ha tilganger til et utvalg for sammenlikning og eventuell didaktisk analyse av eksempelvis utforming av eller kunnskaps- og læringssyn i de digitale læremidlene.

I praksisperioder vil studenter ha behov for tilganger til praksisskolens digitale læremidler, primært som lærerbruker, men det kan også være interessant for studenten å ha tilgang til elevbruker. Vi har også identifisert et behov for studenter å kunne ha tilgang til et utvalg av digitale læremidler i undervisningsfagene utover det som benyttes på praksisskolen. Arbeidsgruppa presiserer at studenten ikke har behov for å ha tilgang til *alle* eksisterende digitale læremidler, men et utvalg bestemt av faglige hensyn.

Lærerutdannere

Den andre brukergruppen har arbeidsgruppa identifisert som lærerutdannere i sektoren. Denne brukergruppens behov henger sammen med studentens behov, både i campusundervisningen og før, i og etter praksisperiodene. Det siste er viktig fordi det kan gi lærerutdannere en innsikt i hvordan digitale læremidler benyttes ute i praksisskolene. Digitale læremidler kan være en integrert del av undervisningen på campus for praktiske formål som fagdidaktisk forberedelse, men også som objekter for faglig diskusjon og som forskningsobjekter.

‘Andre’

Den tredje brukergruppen har arbeidsgruppa identifisert som ‘andre’. Dette kan være vitenskapelige ansatte, eller studenter, som har en forskningsinteresse av å se på andre faglige sider ved digitale læremidler enn en pedagogisk eller didaktisk tilnærming. Eksempler på behov for andre enn lærerstudenter og lærerutdannere kan være sosiologer som ønsker tilgang for å se på universell utforming eller religionshistorikere som ønsker å studere multimodale fremstillinger av verdensreligionene i digitale læremidler.

2.2 Antall lisenser

Arbeidsgruppa er bedt om å kartlegge hvor mange studenter og ansatte det finnes i relevante studieprogrammer nasjonalt, slik at det blir mulig å få et anslag over hvor mange lisenser det kan være behov for. Oversikten (se vedlegg d) er hentet fra *Database for statistikk om høyere utdanning* (DBH), og kriteriene som er valgt ut finnes i lenken under tabellen.

Rapporteringskriteriene i DBH for programstudenter er relativt strenge, noe som bidrar til å sikre at utdanningsinstitusjonene rapporterer på noenlunde samme måte. Det samme kan ikke sies om videreutdanningsstudenter, da det kan være variasjoner mellom kriteriene institusjonene legger til grunn for registrering. Hovedfokuset er derfor på gradsgivende utdanningsprogrammer.

Det er viktig å understreke at tabellen gir en samlet oversikt over antall studenter som er registrert på utdanningsprogrammer, og dermed en pekepinn på de ytre rammene for lisenser. Det som imidlertid ikke kommer frem, er en spesifisering på hvordan studenter fordeler seg mellom de ulike lærerutdanningene eller hvilke fagvalg de tar i løpet av utdanningen. Slike faktorer vil ha betydning for å definere hvilke spesifikke læremidler de da vil ha bruk for.

Arbeidsgruppa ser også at det ikke er mulig å bruke DBH til å kartlegge hvor mange ansatte som vil ha behov for tilgang. Dette fordi organiseringen av lærerutdanningene er svært ulike nasjonalt, og det kan også være variasjoner innad i utdanningene avhengig av hvordan undervisningen er fordelt blant de ansatte.

I undersøkelsen om antall ansatte som arbeidsgruppa sendte ut har vi fått tilbakemelding fra 13 av 20 lærerutdanningsinstitusjoner. Totalt for disse 13 institusjonene anslås det at det er 2236 ansatte ved lærerutdanningene. Institusjonenes vurdering tilsier at det er behov for tilgang for 86 % av disse, som utgjør 1952 ansatte (se vedlegg e).

Tallene for ansatte er anslag, både for hvor mange ansatte som er tilknyttet lærerutdanningene og for hvor mange som har behov for tilgang. Flere av institusjonene gir tilbakemelding om at det er behov for tilgang for alle ansatte, mens noen gir tilbakemelding om at det er behov for tilgang for flesteparten.

Dersom UHR bestemmer seg for å be SIKT om å igangsette arbeidet med å fremforhandle nødvendige avtaler, vil det være behov for en mer konkret kartlegging over de konkrete læringsmidlene utdanningene har behov for, samt hvor mange studenter og ansatte som trenger tilgang.

2.3 Arbeidsgruppas anbefaling

Over seks av ti elever i grunnskolen har tilgang til en digital enhet, PC eller nettbrett, og i videregående skole har elevene hatt elev-PC i over 15 år i Norge (Gilje, 2021). Elever forventes også ofte å ta i bruk digitale enheter som en del av læringsarbeidet i skolen (Stenseth, 2021). I Forskrift om rammeplan for grunnskolelærerutdanning for trinn 1-7 og 5-10 er det under § 2. Læringsutbytte slått fast at studentene etter fullført utdanning skal ha profesjonsfaglig digital kompetanse (Forskrift om rammeplan for grunnskolelærerutdanning, 2023, §2).

I rammeverk for lærerens profesjonsfaglige digitale kompetanse (Kelentrić et al., 2024), kommer det tydelig frem hvor viktig det er med god kompetanse innfor dette området hos lærere i dagens samfunn. Flere av de andre lærerutdanningene har rammeplaner med læringsutbyttebeskrivelser som beskriver at studentene skal kunne benytte digitale verktøy i undervisning etter endt utdanning. Funn fra kartlegginga som er presentert i kapittel 1.6 viser at tilgangen til digitale læremidler hos lærerutdanningene i dag er svært begrenset og at tilgangsbegrensninger heller enn faglige vurderinger setter føringer for undervisningen. For at nyutdannede lærere skal kunne komme ut med den kunnskapen og de ferdighetene som rammeplanene i lærerutdanningene sier de skal ha, må en få på plass en løsning på utfordringene tilknytta digitale læremidler i lærerutdanningene.

Et annet aspekt er behovet for tilgang til digitale læremidler i forbindelse med forskning. Kartlegginga viser at det foregår mye forskning på læreverk, men i mindre grad digitale enn analoge, og dette blir satt i sammenheng med tilgangssituasjonen. Det er derfor arbeidsgruppas klare anbefaling at det settes i gang et arbeid videre med å få på plass ordninger som løser utfordringer med tilgang til digitale læremidler i lærerutdanningene.

Behov, muligheter og begrensninger hos lærerutdanningsinstitusjonene er beskrevet i denne rapporten. Når det kommer til de økonomiske sidene ved å få på plass tilgang til de digitale læremidlene som brukes i skolen, ligger det utenfor arbeidsgruppas mandat. Arbeidsgruppa anerkjenner at det vil være en kostnad knyttet til å få dette på plass og ber UHR ta stilling til hvordan dette kan løses i krevende økonomiske tider i sektoren.

3. Tilgangsstyring og administrasjon

3.1 Administrative premisser

Ved lærerutdanningsinstitusjonene er det flere administrative premisser som legger føringer for hvordan det er mulig å håndtere tilgangsstyring i lærerutdanningene. De fleste premissene er i dag knyttet til IT- eller bibliotek tjenester. De ulike lærerutdanningsinstitusjonene vil i dag nødvendigvis ha ulik *kapasitet* til å utføre det administrative arbeidet forbundet med forhandling og innkjøp av tilganger til digitale ressurser, og med daglig drift av tilgang til slike ressurser.

Digitalt tilgjengelig litteratur blir i fagmiljøet omtalt med fellesbetegnelsen *e-ressurser* i norske UH-bibliotek. Norske UH-bibliotek har bygd opp tjenester knyttet til administrasjon og tilgjengeliggjøring av både gratisressurser og betalingsbaserte e-ressurser, slik at forskere og studenter får lese den litteraturen de trenger i sin forskning og undervisning. For betalingsbaserte tjenester kreves innlogging som verifiserer identiteten og som sikrer at kun studenter og ansatte ved den aktuelle UH-institusjonen, får lese.

Det er flere mulige metoder for å autentisere at brukere som søker tilgang til digitale ressurser har krav på denne tilgangen. De tre mest *vanlige autentiseringsmetodene* som administreres av UH-bibliotekene i dag er:

- IP-gjenkjenning¹ er den mest vanlige, med tilgangsstyrt tilkobling via innlogging på proxyserver², eller ved tilkobling til VPN³ hjemmefra. Denne løsningen er ofte foretrukket i sektoren.
- Feide er standardløsningen for sikker innlogging og autentisering i utdanningssektoren i Norge, se mer informasjon senere i rapporten.
- Domenegjenkjenning gjennom registrering av epostadresse tilknyttet institusjonene ved innlogging eller registrering hos den aktuelle tjenesten.

Enkelte UH-bibliotek melder at noen leverandører har innført *selvbetjeningsløsninger* som del av personlig tilgangsbegrensning. I selvbetjeningsløsninger kan autoriserte brukere bli godkjent automatisk via gjenkjenning av e-postdomenet, noe som gjør at bibliotekene, eller andre enheter ved institusjonen, ikke behøver å vedlikeholde navnelister. Slike løsninger vil ikke medføre merarbeid for de hos institusjonen som blir tillagt ansvar for oppfølging med disse digitale tilgangene.

---

¹ IP (Internet Protocol) er den unike adressen som peker tilbake til en digital enhet som PC, mobil eller nettbrett. For tilgang gjennom IP-gjenkjenning blir alle IP-adressene ved institusjonen meldt til leverandør, som åpner opp tilgangen for de innsendte IP-adressene.

² EZproxy er en «bindeleddsserver» som brukes av bibliotek for å gi brukerne tilgang til nettsteder med begrenset tilgang. Dette gjør at bibliotekbrukerne kan få tilgang til e-bøker og annen digital litteratur gjennom innlogging.

³ VPN (virtuelt privat nettverk) er en protokoll som blant annet brukes av virksomheter for å gi direkte innloggingstilgang til deres nettverk utenfra virksomhetens område.

Feide er den nasjonale løsningen for sikker innlogging og datadeling i utdanning og forskning, og løsningen er tatt i bruk av alle landets kommuner og fylkeskommuner. Svært mange av de digitale læremidlene og tjenestene som er i bruk i norsk utdanning, benytter *Feide* som innloggingsløsning. For sektoren er *Feide* viktig for muligheten til å tilby single sign-on-løsninger i digitale læringsmiljø. *Feide* som autentiseringsløsning for digitale læremiddel har stort potensiale, blant annet ved utrulling av nytt system for granulering av brukergrupper og tidsstyrt tilgangsstyring gjennom IAM, som har tidsramme til 2027.

Et annet viktig administrativt premiss er *personvern*. Dette vil alltid være en høyst relevant utfordring. Læremidlene er lagd for bruk i skolen, og vi går derfor ut fra at særskilte behov for personvern for bruk av elever allerede ligger som et premiss i eksisterende løsninger, og at disse må tas høyde for i eventuell utvikling av nye tekniske løsninger. Om studenter og ansatte ved UH-institusjonenes behov i forhold til personvern er annerledes enn i skolen, har ikke arbeidsgruppa utredet.

Som ledd i arbeid med personvern har institusjoner som tilbyr studenter og ansatte tilgang til digitale ressurser pålagt å ha databehandleravtaler med leverandører i de tilfellene der tilgang krever behandling av personopplysninger. Det skal også innhentes samtykke til behandling av personopplysninger fra personene det gjelder. Dette samtykket kan enten innhentes av institusjonen eller av leverandør i forbindelse med registrering av brukerkonto. I tilknytning til arbeidet med informasjonssikkerhet ved institusjonene utarbeides det også ROS-analyser. ROS-analyser og databehandleravtaler er i dag blant de mer tidkrevende administrative oppgavene i forbindelse med arbeid med digitale læreverk. Ettersom det er snakk om mange forlag og utgivere for digitale læremidler, hver med tilhørende krav om administrativt forarbeid, kan dette skape et skille i administrative premisser mellom institusjoner med lignende grunnleggende behov for tilgang.

3.2 Funn fra kartlegginga

Det er et bredt ønske blant institusjonene at tilgangsløsningene skal være enkle å administrere. Dette kommer frem i flere av svarene i kartlegginga, særlig fra biblioteksrespondentene. Dette blir grunnlagt spesielt med at det vil kreve mye arbeidstid med administrasjon av tilganger til gruppe av den størrelse og variasjon som vi har skissert under punkt 2.1.

Administrasjon av lisenser

Personlige lisenser er i dag den vanligste løsningen for læreverktilganger. Løsningen innebærer at hver bruker har egen lisens, med de tilganger som er relevante for den

enkelte bruker. Slik løsningen fungerer i skoler i dag, krever dette innkjøp av nye lisenser for hver nyopprettet bruker. Personlige lisenser skiller seg fra personlig innlogging ved at personlig innlogging ikke fordrer en egen lisens, men kan gjennomføres gjennom en institusjonell lisens. Da vil autentiseringsordninger gjennomgått i punkt 3.1 være aktuelle.

Flere respondenter svarer at de ikke har kapasitet til å administrere personlige lisenser til alle studenter som trenger tilgang. På spørsmål om personlige lisenser svarer også flere respondenter at det er varslet nedskjæringer i budsjettet. Dette tolker arbeidsgruppa dithen at betalingsviljen for personlige lisenser er liten hos de fleste institusjonene. Noen peker også på at antall studenter på lærerutdanningen er ustabil, da det kan være stort frafall. Det gjør det uforutsigbart å anslå hvor mange lisenser man trenger å kjøpe.

Personlige lisenser, både individuelt og på gruppenivå, administreres oftest av IT-avdelingene ved institusjonene og ikke i bibliotekene. Bibliotekene ønsker ikke å administrere personlige lisenser, viser svarene i kartlegginga. Flere av respondentene peker på at de ikke har ressurser til å administrere personlige lisenser, og at de ikke håndterer personlige lisenser i dag. Noen sier også at de ikke kommer til å ha mulighet til å administrere personlig brukertilgang. Å administrere enkeltlisenser er problematiske da institusjonene ikke har tilstrekkelige personalressurser som denne typen oppgaver krever.

Samtidig ser vi at noen UH-bibliotek har svart at dersom de får gratis tilgang til læremidlene, vil de være villig til å strekke seg langt for å administrere enkelttilganger. Vi kan likevel fastslå at flertallet av svarene gir uttrykk for at de ikke ønsker eller kan administrere enkeltlisenser med dagens ressursituasjon. Dette vil forårsake mye merarbeid for institusjonene som helhet, uavhengig av om ansvaret blir lagt til IT-avdelingen, fakultet eller bibliotek.

3.2.1 Samarbeid med forlag og tilbydere

I svar fra kartlegginga er det gjennomgående at ulike institusjoner har mottatt en stor variasjon av tilbakemeldinger fra forlag for hvorfor de kan eller ikke kan få tilgang til digitale læreverker slik situasjonen er i dag.

I kartlegginga peker flere på at forlag og leverandører per i dag ikke har tekniske løsninger for å kunne gi studentene en tilgang som tilfredsstillende institusjonenes behov, med tilgang til både elevsiden og lærerrolla av de digitale læremidlene. Dette er informasjon respondentene har erfart etter selv å ha kontaktet forlag og leverandører om muligheter for tilgang. Arbeidsgruppa har, som nevnt tidligere, ikke kommunisert med forlag og leverandører for å bekrefte dette, men medlemmene av arbeidsgruppa har selv erfart det samme tidligere.

Det meldes fra noen respondenter at enkelte forlag kunne ønske å tilby enten gratis tilgang eller betalingsløsning som dekker behovet, men at denne muligheten ikke finnes teknisk i dag. For å benytte en slik mulighet vil det kreves en tilpasning eller videreutvikling av de løsningene som allerede finnes. Dette henger sammen med andre tilbakemeldinger fra forlag om at eneste tilgjengelige løsning er at institusjonene både betaler og administrerer enkeltlisenser. Som vist i 3.2.1. ses dette på som lite aktuelt fra institusjonene selv.

Samtidig melder flere UH-bibliotek om avtaler forlag og tilbydere har sagt ja til, med institusjonelle tilganger med innlogging gjennom Feide, eller der studenter og ansatte kan ta kontakt direkte med forlag for å få opprette prøvelisenser. Disse løsningene åpner ikke for utnyttelse av tekniske løsninger som i dag eksisterer for bruk i skolen, og er heller ikke sett som en varig løsning fra forlagene.

At begrunnelsene har stort sprik i hva som er utfordring og foreslått løsning, samt at begrunnelsene og de tilbudte avtalene varierer mellom institusjonene, gjør at det blir særlig vanskelig for enkeltinstitusjoner å forhandle fram avtaler uten mer samhandling mellom seg en det som er tilfellet i dag.

Arbeidsgruppa erfarer at enkelte forlag har vært hjelpelige med å finne praktiske og tekniske løsninger på tilsvarende problematikk innenfor andre fagfelt. Flere har erfaring fra sin institusjon med blant annet «Rettsdata», som studenter har gratis tilgang til. Det kan være aktuelt for videre arbeid med tilgang til digitale læremidler å gjøre seg kjent med hvordan dette har blitt løst.

3.3 Arbeidsgruppas anbefaling

3.3.1 Tekniske og administrative løsninger

Arbeidsgruppa anbefaler at tekniske og administrative løsninger for institusjonstilganger bør forsøke å ivareta læremidlenes egenart når det gjelder interaktivitet, ettersom dette er sentralt for studenters og forskeres utforskning av læremidlene. Dersom dette medfører noe mer administrasjon, bør dette vurderes opp mot forventet tidskrav til tilhørende administrativt arbeid.

Basert på kartlegginga, er det sterkt ønske fra UH-bibliotekene om å ikke bli pålagt å administrere personlige lisenser. Arbeidsgruppa vil derfor anbefale at det arbeides mot en løsning som ikke innebærer personlige lisenser som løsning for tilgangsstyring til digitale læremidler.

Samtidig anerkjenner arbeidsgruppa at noen aktuelle læremidler kan være av en art som krever personlige innlogginger. Dette kan være for å sikre tilgang til interaktivitet mellom bruker og læremiddel, eller mellom flere brukere i simulerte klasserom. Det er også mulig at personlig innlogging vil være nødvendig for fullt utbytte av læremiddelet av

andre årsaker. Arbeidsgruppa anbefaler at det arbeides for en løsning der personlig innlogging uten personlig lisens er mulig gitt at det senere kommer frem i samtaler med forlag at det er relevant. Årsaken er at tilgang til læremidler med full funksjonalitet er et viktig mål i seg selv.

Selvbetjeningsløsninger, som gjennomgått i kapittel 3.1, ønskes velkommen. Disse medfører lite merarbeid for institusjonene.

UH-institusjonene har ikke i dag tekniske forutsetninger for å skille mellom hva studenter på ulike studieretninger kan få digital tilgang til. Sikt melder at det kommer en slik løsning for studenter, gjennom IAM som nevnt tidligere, men at det i dag ikke er etablert en slik mulighet. Arbeidsgruppa ser derfor flere utfordringer med en løsning der forlag ikke åpner for tilgang for alle studentene ved UH-institusjonene.

Basert på administrative premisser gjennomgått i 3.1, og respons i kartlegginga, ser arbeidsgruppa på Feide, eller eventuelle framtidige ekvivalenter, som en spesielt aktuell autentiseringsløsning. Dette vil kreve lite ekstra administrativt arbeid, og føre til videreføring av arbeid for kontinuitet i innloggingsløsninger i sektoren. Det finnes allerede flere nasjonale ordninger som løses gjennom Feide-tilganger. Institusjonene er allerede kjent med hvordan denne løsningen fungerer, og det oppleves som enkelt for både administrasjon og brukere. En annen fordel med å arbeide mot en løsning forbundet med Feide, er at flere digitale læremiddel i dag har innebygd Feide-løsning. Derfor vil en slik løsning føre med seg færre krav til utviklingsarbeid en andre løsninger.

Arbeidsgruppa anbefaler at det gjøres test av tilgangsstyring til digitale læremiddel med ett læremiddel og en UH-institusjon som allerede har begynt arbeidet med IAM, for å kartlegge hvor gjennomførbart arbeidet med granulering av student- og ansattgrupper vil være over tid med Feide og utviklingene sektoren kan vente seg de kommende årene.

3.3.2 *Nasjonale ordninger*

Arbeidsgruppa vil anbefale at det arbeides for å innføre nasjonale ordninger for innkjøp av digitale læremidler for lærerutdanningsinstitusjonene. Videre anbefaler vi at det sees på nasjonal administrasjon av tilganger dersom dette er relevant for den tekniske løsningen som blir valgt.

Dersom det blir arbeidet for en Feide-løsning, eller andre løsninger som innebærer overføring av personopplysninger, er det spesielt viktig at det blir arbeidet mot en nasjonal ordning. En nasjonal ordning vil føre til at hver enkelt institusjon unngår omfattende arbeid med gjennomføring av egne ROS-analyser og databehandlingsavtaler, ettersom det allerede er gjennomført grundig arbeid med dette mellom forlag og kommunesektor. For institusjonene kan arbeidet med å administrere

databehandleravtaler være tidkrevende, og en nasjonal løsning der f.eks. Sikt sørger for oppdaterte databehandleravtaler med mange av leverandørene kan dermed være ressurs sparende for institusjonene.

En utfordring for innføring av nasjonale ordninger er at ikke alle løsninger nødvendigvis vil passe for alle institusjoner og forlag. Her anbefaler arbeidsgruppa at det arbeides mot å finne den løsningen som vil fungere for en størst bredde og dekningsgrad, med utbredelse av bruk av læremiddel i skolesektoren som en spesielt relevant faktor.

Det er ikke undersøkt i arbeidet til denne arbeidsgruppa hvor stort omfanget av studenter som betaler for egne lisenser er. Derfor vet vi heller ikke om innføring av nasjonale løsninger vil føre til bortfall av inntekter for forlag. Arbeidsgruppa har inntrykk av at dette gjelder en mindre gruppe studenter, basert på egne erfaringer. Dessuten tilbyr allerede enkelte forlag gratis prøvelisenser til lærerstudenter i dag.

Arbeidsgruppa vil også anbefale at det blir arbeidet for å få på plass en nasjonal løsning for arkivtilganger til læremidler. Dette kan være en separat løsning fra ordinær tilgang for undervisning og forskning. Arkivtilgang vil være særlig relevant for forskning på faghistorisk utvikling, pedagogiske tekster og didaktikk. I dag har Nasjonalbiblioteket ansvaret for å ha utgaver av eldre læreverk i sin samling. Arbeidsgruppa vil derfor anbefale å se på en løsning der også arkivtilgang til digitale læreverk og læremidler legges til Nasjonalbiblioteket.

4. Oppsummering

Med bakgrunn i kartlegginga som er gjennomført konkluderer arbeidsgruppa at det er et stort behov i lærerutdanningene for å få tilgang til de digitale læremidlene i skolen. Arbeidsgruppa har derfor kommet frem til følgende anbefalinger på bakgrunn av oppdraget som ble gitt i mandatet:

- Arbeidsgruppa anbefaler UHR å gå i dialog med SIKT om det videre arbeidet.
- Etter arbeidsgruppas vurdering vil det være behov for å utforske tekniske løsninger for tilgang til bruk i sektoren. Å administrere enkeltlisenser er problematisk da institusjonene ikke har tilstrekkelige personalressurser som denne typen oppgaver krever.
- Videre vil det være behov for en mer detaljert kartlegging over de læringsmidlene utdanningene har behov for, samt hvor mange studenter og ansatte som trenger tilgang.

- I et videre arbeid med å styrke lærerutdanningenes tilganger til digitale læremidler vil det være nødvendig å gå i dialog med forlag og andre leverandører av digitale læremidler for å arbeide frem en felles nasjonal ordning.
- Arbeidsgruppa anbefaler at det utvikles egne brukere som gir tilgang til både elevsiden og lærerrolla av de digitale læremidlene for å få helheten og kunne vurdere innhold.
- Arbeidsgruppa anbefaler at lærerstudentene gjennom hele studieløpet har tilgang til et utvalg av digitale læremidler, tilpasset studentens utdanning. Tidsavgrenset brukertilgang kan fungere dersom det i det videre arbeidet utvikles gode løsninger for dette, men arbeidsgruppa er skeptiske til en slik løsning blant annet med tanke på å administrer tilgangsstyring i et slikt system.
- Arbeidsgruppa vil anbefale at det blir arbeidet for å få på plass en nasjonal løsning for arkivtilganger til digitale læreverker og læremidler.

5. Referanseliste

Forskrift om rammeplan. (2023). Forskrift om grunnskolelærerutdanningen 1-7 og 5-10. (FOR-2023-06-30-1218). Lovdata. <https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2016-06-07-860>

Gilje, Ø. (2021). På nye veier: læremidler og digitale verktøy fra kunnskapsløftet til fagfornyelsen. *Nordic Journal of Digital Literacy*, 16(2), 227-241. <https://doi.org/10.18261/issn.1504-2987-2021-02-10>

Sikt (2023). *Felles IAM*. <https://sikt.no/tjenester/felles-iam>

Stenseth, T. (2021). Når målet er læring – har elevene gode nok digitale leseferdigheter? *Norsk Pedagogisk Tidsskrift*, 105(1), 4-16. <https://doi.org/10.18261/issn.1504-2987-2021-01-02>

Kelentrić, M., Helland, K., & Arstorp, A. (2024). Rammeverk for lærerens profesjonsfaglige digitale kompetanse, 3-4. <https://www.udir.no/kvalitet-og-kompetanse/digitalisering/rammeverk-larerens-profesjonsfaglige-digitale-komp/>

(2024) Rammeverk for lærerens profesjonsfaglige digitale kompetanse (2024)

Utdanningsdirektoratet. (2022). Den digitale tilstanden i skole og barnehage: Digitale læremidler. Hentet fra <https://www.udir.no/tall-og-forskning/publikasjoner/utdanningsspeilet/utdanningsspeilet-2022/den-digitale-tilstanden-i-skole-og-barnehage/digitale-laremidler/>

6. Vedlegg

- a. Mandat godkjent av arbeidsutvalget i UHR-Lærerutdanning
9.6.2026
- b. Spørreundersøkelsen til UHR-LU
- c. Spørreundersøkelsen til UHR-Bibliotek
- d. DBH-rapport om antall studenter
- e. Innhentet tall over antall ansatte og anslått behov

Tilgang til digitale læremidlerⁱ i lærerutdanningene - Sammensetning og mandat for arbeidsgruppe

Mandat godkjent av arbeidsutvalget i UHR-Lærerutdanning 9.6.2023.

Bakgrunn

Med bakgrunn iblant annet *Fagfornyelsen* har skolen i større og større grad gått over til bruk av digitale læremidler i stedet for tradisjonelle fysiske lærebøker. For lærerutdanningsinstitusjonene ser vi at denne overgangen har medført utfordringer knyttet til tilgang til læremidler spesielt for studenter, men også for undervisere. Økt bruk av digitale læremidler i skolen skaper behov for at også studenter og ansatte ved UH-institusjonene har tilgang til disse læremidlene for bruk i undervisning og i arbeid med oppgaver m.m.

Innkjøp av digitale læremidler innebærer at institusjonene, enten hver for seg eller sammen og eventuelt gjennom sine biblioteker, inngår avtaler om lisenser/abonnementer. For de fleste tilbydere av digitale læremidler tilbys lisenser for den enkelte bruker som skal ha tilgang, det vil si at det må kjøpes inn lisenser for hver enkelt student og ansatt. For institusjonene innebærer dette økte utgifter sammenlignet med innkjøp av klassesett av fysiske lærebøker, i tillegg til økte utgifter for administrering av tilganger.

Sammensetning

Arbeidsgruppen består av tre representanter oppnevnt av UHR-Lærerutdanning og tre representanter oppnevnt av UHR-Bibliotek. Arbeidsutvalget i UHR-Lærerutdanning utnevner leder av arbeidsgruppen blant de seks medlemmene. Arbeidsgruppen bør ha representasjon fra:

- ledelsesnivå fra lærerutdanning og bibliotek
- fagansatte ved lærerutdanningene som har erfaring med bruk av digitale læremidler i undervisningen
- ansatte ved lærerutdanningen (fagansatte eller administrativt ansatte) som har kjennskap til utfordringer med tilgang til digitale læremidler
- bibliotekansatte fra institusjoner med lærerutdanning, med kjennskap til administrasjon av tilganger.

Eventuelle sekretærressurser for arbeidsgruppen må organiseres av arbeidsgruppens medlemsinstitusjoner.

Oppdrag

Arbeidsgruppens oppdrag er å:

- kartlegge hvilket behov universiteter og høyskoler som tilbyr lærerutdanning overordnet sett har for tilgang til digitale læremidler som benyttes i skolen
- gi et overslag over hvor mange studenter og ansatte det er behov for lisenser for
- vurdere hvilke administrative og tekniske spesifikasjoner som må være på plass for at universiteter og høyskoler enklest mulig kan administrere tilganger til læremidlene.

- vurdere om det er behov for felles nasjonale ordninger for innkjøp/avtaler for digitale læremidler.

Dersom arbeidsgruppen ser andre relevante momenter for kartleggingen, kan disse inkluderes. Arbeidsgruppen vurderer selv om det er aktuelt å gjennomføre kvalitative undersøkelser blant lærerutdanningsmiljøene og bibliotekene.

Det er ønskelig at arbeidsgruppen, organisert via sekretariatet for UHR-Lærerutdanning, har dialog med KD, KS, Udir, og Sikt i sitt arbeid, for å sikre en god oversikt over andre relevante pågående prosesser som for eksempel utvikling av tekniske løsninger i Feide.

Arbeidsgruppens anbefalinger overleveres til UHR-Lærerutdanning innen utgangen av februar 2024. UHR-Lærerutdanning, i samarbeid med UHR-Bibliotek, vurderer videre anbefalinger til styret i UHR.

ⁱ Med digitale læremidler menes som eksempel både digitaliserte bøker, læremidler hvor det presenteres innhold og arbeides med oppgaver basert på bilder, tekst, video og mer. Læremidler blir i større grad også arbeidsplattformer og plattformer for samhandling hvor elever samarbeider og hvor elever og lærere kommuniserer sammen om for eksempel tilbakemeldinger på elevens prestasjoner.

Tilgang til digitale læremiddel i lærarutdanningane - LU

Tilgang til digitale læremiddel i lærarutdanningane

Meir omfattande bruk av digitale læremiddel i skulen har ført til utfordringar for tilgangen studentar og undervisarar har til læreverk i skulen. Universitets- og høgskolerådet har nedsett ei arbeidsgruppe for å

kartlegge behovet universitet og høgskular har for tilgang til digitale læremiddel som blir brukt i skulen

gje eit overslag over kor mange studentar og tilsette som treng tilgang

sjå på korleis ein teknisk og administrativt kan legge til rette for moglege løysingar

vurdere behov for felles nasjonale ordningar for avtalar knytt til digitale læremiddel

Arbeidsgruppa ser på tilgang for studentar og tilsette ved institusjonen gjennom undervisningsløpet med tanke på undervisning og oppgåvearbeid. Utfordringar knytt til digitale læremiddel i praksis krev andre løysingar, og det blir difor ikkje arbeidd med dette i denne gruppa. Arbeidsgruppa ser heller ikkje på behov knytt til barnehagelærarutdanninga i dette arbeidet.

Digitale læremiddel blir brukt om til dømes digitaliserte bøker, læremiddel der det blir presentert innhald og blir arbeidd med oppgåver basert på bilete, tekst, video og meir. Læremiddel blir i større grad også arbeidsplattformer og plattformer for samhandling der elevar samarbeider og der elevar og lærarar kommuniserer om til dømes tilbakemeldingar på elevars prestasjonar. Læremiddel kan vere enkeltståande eller del av ein heilskap, og dekker aleine eller til saman kompetansemål i Læreplanverket Kunnskapsløftet.

Med *lærarutdanningane* meiner vi her grunnskolelærarutdanningane, lektorutdanninga, praktisk-pedagogisk utdanning, yrkesfaglærarutdanning og lærarutdanning for praktisk-estetiske fag.

Svara du gir i denne undersøkinga kan bli brukt til anonymiserte sitat i rapporten.

Navn

Utdanningsinstitusjon

Rolle i lærarutdanningane

Til dømes: emneansvarleg, faglærer, studieprogramleiar.

Type lærarutdanning

Grunnskolelærarutdanning

Lektorutdanning

PPU

PPU-Y

LUPE

Yrkesfaglærarutdanning

Andre lærarutdanningar

Er det behov for at alle studentane har tilgang i heile studieløpet eller er det aktuelt med tidsavgrensa tilgangar?

Kva er behovet for tilgang til digitale læremiddel knytt til forskning?

Her tenker vi på til dømes forkning på læreverk?

Kva vurderingar legg de til grunn når de velger og prioriterer bruk av digitale læremiddel?

Korleis organiserer de tilgang til dei digitale læremidla du kjenner til?

Er det noko anna du vil legge til som kan vere relevant i denne samanhengen?

Om vi har behov for oppklaringar knytt til svara du har gitt her, kan vi då ta kontakt i etterkant?

Ja

Nei

E-postadresse

Takk for ditt bidrag!

Tilgang til digitale læremiddel i lærarutdanningane - bibliotek

Tilgang til digitale læremidler i lærarutdanningene

Mer omfattende bruk av digitale læremidler i skolen har medført utfordringer for tilgangen studenter og undervisere har til læreverv i skolen. Universitets- og høgskolerådet har nedsatt ein arbeidsgruppe for å:

kartlegge behovet universitet og høgskuler har for tilgang til digitale læremidler som blir brukt i skolen

gi et overslag over hvor mange studenter og tilsatte som trenger tilgang

se på hvordan en teknisk og administrativt kan legge til rette for mulige løsninger

vurdere behov for felles nasjonale ordninger for avtaler knyttet til digitale læremidler

Arbeidsgruppa ser heller ikke på behov knyttet til barnehagelærerutdanninga i dette arbeidet.

Med *digitale læremidler* menes som eksempel både digitaliserte bøker, læremidler hvor det presenteres innhold og arbeides med oppgaver basert på bilder, tekst, video og mer. Læremidler blir i større grad også arbeidsplattformer og plattformer for samhandling hvor elever samarbeider og hvor elever og lærere kommuniserer sammen om for eksempel tilbakemeldinger på elevens prestasjoner. Læremidler kan være enkeltstående eller gå inn i en helhet, og dekker alene eller til sammen kompetansemål i Læreplanverket Kunnskapsløftet.

Med *lærerutdanningene* mener vi her grunnskolelærerutdanningene, lektorutdanningen, praktisk-pedagogisk utdanning, yrkesfaglærerutdanning og lærerutdanning for praktisk-estetiske fag. Svare du gir i denne undersøkelsen, vil kunne brukes som anonymiserte sitater i rapporten.

Navn

Utdanningsinstitusjon

Har dere gjennom biblioteket tilganger til digitale læremidler for grunnskole/videregående?

Ja

Nei

Er disse tilgangene, gratistilganger?

Dette elementet vises berre dersom alternativet «Ja» er valt i spørsmålet «Har dere gjennom biblioteket tilganger til digitale læremidler for grunnskole/videregående?»

Ja

Nei

Kommenter gjerne.

Dette elementet vises berre dersom alternativet «Ja» er valt i spørsmålet «Har dere gjennom biblioteket tilganger til digitale læremidler for grunnskole/videregående?»

Hvilke forlag/leverandører har dere tilganger til?

Dette elementet vises berre dersom alternativet «Ja» er valt i spørsmålet «Har dere gjennom biblioteket tilganger til digitale læremidler for grunnskole/videregående?»

Kan du gi et anslag på hvor mange som benytter seg av disse tilgangene?

Dette elementet vises berre dersom alternativet «Ja» er valt i spørsmålet «Har dere gjennom biblioteket tilganger til digitale læremidler for grunnskole/videregående?»

Her er vi ute etter antall tilganger per semester.

Hvordan administreres tilganger til de digitale læremidlene?

Dette elementet vises berre dersom alternativet «Ja» er valt i spørsmålet «Har dere gjennom biblioteket tilganger til digitale læremidler for

grunnskole/videregående?»

Hvilke utfordringer opplever dere knyttet til administrering av tilganger?

Har dere forslag til hvordan disse utfordringen bør løses?

I hvilken grad har dere de siste par årene mottatt henvendelser om å ordne tilganger til digitale læremidler for grunnskole/videregående skole?

noen få ganger

et par ganger i semesteret

vi mottar henvendelser om dette månedlig

vi har ikke motatt slike henvendelser.

Fra hvem mottar dere slike henvendelser?

Dette elementet vises bare dersom alternativet «noen få ganger eller et par ganger i semesteret eller vi mottar henvendelser om dette månedlig» er valgt i spørsmålet «I hvilken grad har dere de siste par årene mottatt henvendelser om å ordne tilganger til digitale læremidler for grunnskole/videregående skole?»

Her er det mulig å svare flere svaralternativer.

ansatte ved lærerutdanningene - til bruk i undervisning

ansatte ved lærerutdanningene - til bruk i forskning

studenter ved lærerutdanningene - til bruk i studiene (utenom praksis)

studenter ved lærerutdanningene - til bruk i arbeid med masteroppgave

ansatte/studenter ved andre fagmiljøer enn lærerutdanningene

Hvilke andre fagmiljøer enn lærerutdanningen er dette?

Dette elementet vises bare dersom alternativet «ansatte/studenter ved andre fagmiljøer enn lærerutdanningene» er valgt i spørsmålet «Fra hvem mottar dere slike henvendelser?»

Hva oppfatter du er behovet for digitale læremidler knyttet til grunnskole/videregående skole ved din institusjon?

Hvilke erfaringer har dere av mulighetene til å få gratistilganger digitale læremidler, eventuelt fra flere leverandører?

Hvilke mulige hindre ser dere for gratistilganger til flere læremidler/leverandører?

Hva tenker dere bibliotekenes roller kan være i videre arbeid og oppfølging av økt tilgang til digitale læremidler? Hvilke andre enheter ved institusjonen er biblioteket avhengig av bidrag fra i dette arbeidet?

En målsetning for arbeidet med tilganger til digitale læremidler for lærerutdanningene er at alle ansatte og studenter (ved lærerutdanningene) skal ha tilgang til et flertall av læremidlene som brukes i grunnskole/videregående skole (enten gjennom innkjøpsavtaler eller økte gratistilganger). Dette vil kunne innebære mer administrasjon av tilganger, som for eksempel at det ved hver institusjon er en topp-administrator som har overordnet ansvar for administreringen av tilganger til de ulike læremidlene.

Hvilke muligheter og utfordringer ser dere ved en slik situasjon?

I hvilken grad har biblioteket ressurser til å administrere brukertilganger til digitale læremidler?

Hvordan opplever dere at Feide fungerer til å administrere og gi tilganger til digitale læremidler?

Har dere i dag tilganger til digitale læremidler som ikke benytter Feide-innlogging?

Ja

Nei

Hvilke læremidler og i hvilket omfang benyttes disse?

Dette elementet vises berre dersom alternativet «Ja» er valt i spørsmålet «Har dere i dag tilganger til digitale læremidler som ikke benytter Feide-innlogging?»

Hvordan mener du økt omfang av brukertilganger til digitale læremidler best kan løses?

Om vi har behov for oppklaringer knytt til svара du har gitt her, kan vi da ta kontakt i etterkant?

Ja

Nei

E-postadresse

Takk for ditt bidrag!

Vedlegg d: DBH-rapport om antall studenter

Institusjonsnavn	2023
	Studenter totalt
Høgskolen i Innlandet	840
Høgskolen i Østfold	560
Høgskolen i Volda	400
Høgskolen på Vestlandet	2440
Kunsthøgskolen i Oslo	20
MF vitenskapelig høyskole	95
NLA Høgskolen*	515
Nord universitet	1140
Norges idrettshøgskole	105
Norges miljø- og biovitenskapelige universitet	180
Norges musikkhøgskole	60
Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet	3060
OsloMet – storbyuniversitetet	2610
Samisk høyskole	25
Universitetet i Agder	1425
Universitetet i Bergen	810
Universitetet i Oslo	1290
Universitetet i Stavanger	1155
Universitetet i Sørøst-Norge	1650
Universitetet i Tromsø - Norges arktiske universitet	885
Sum	19265
<i>Tallene hentet fra DBH</i>	
*Tall fra NLA er lagt til rapporten	

Vedlegg e: Innhentet tall over ansatte og anslått behov

Institusjon	Ansatte totalt på LU	Andel ansatte med behov	Antall ansatte med behov for tilgang
Høgskolen i Innlandet	200	100 %	200
Høgskolen i Østfold	170	100 %	170
Høgskulen i Volda	80	100 %	80
Høgskulen på Vestlandet	430	60 %	258
Kunsthøgskolen i Oslo			
MF vitenskapelig høyskole			
NLA Høgskolen			
Nord universitet			
Norges idrettshøgskole	30	75 %	22
Norges miljø- og biovitenskapelige universitet	55	40 %	22
Norges musikkhøgskole	22	50 %	11
Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet			
OsloMet – storbyuniversitetet	399		399
Samisk høyskole			
Universitetet i Agder	180	100 %	180
Universitetet i Bergen			
Universitetet i Oslo	80	100 %	80
Universitetet i Stavanger	230		170
Universitetet i Sørøst-Norge	260	100 %	260
Universitetet i Tromsø - Norges arktiske universitet	100	100 %	100
TOTAL	2 236	86 %	1 952